

LENGYEL RENDSZERVÁLTÁS – MAGYAR RENDSZERVÁLTÁS

Magyarország a mai lengyel sajtóban - húsz évvel a rendszerváltozás után

A kelet-közép-európai rendszerváltozás huszadik évfordulója kiváló alkalmat ad a lengyel és a magyar politika eddig megtett útjának az összehasonlítására. A közép-kelet-európai országok szinte ugyanabban a pillanatban kezdték el átépíteni az egész társadalmi rendszerüket, amely az egypártrendszer leépítését, a plurális társadalom újjáépítését és a nyugati szervezetek (EU, NATO) felé vezető közös utat jelentette. Ez az út, ahogy mindnyájan tudjuk, sikerre vezetett. Mindnyájan ugyanannak az Európának a tagjai vagyunk. Rengeteg minden megváltozott, de egy dolog nem: a lengyel és a magyar nemzet egymás iránti érdeklődése. Az a változatlan tény, hogy egy régióban élünk, gyakorlatilag egymás mellett, az érdeklődést természetessé teszi. Ebben a közös érdeklődésben a kölcsönös szimpátia és a nehéz történelmi pillanatokban egymás támogatása is szerepet kapott.

Történelmileg ennek az érdeklődésnek különféle formái voltak. Mindkét nemzet képviselői már a középkortól kezdve a mai napig szívesen látogatják a másik országot. Azt, amit láttak, a szélesebb közönség elé vitték. Az útinaplók, az útleírások, a riportok a megtett utazásokról mindig nagyon kedvelt olvasmányok voltak. A múlt század ötvenes éveiben a hivatalból kiküldött írók, nemcsak a napi sajtóban (melyekben riportszerű költemények is megjelentek) publikálták azt, amit a szintén szocializmust építő másik országban láttak. Erre példa *Tadeusz Rózewicz Magyarországi képeslapok*,²⁰ vagy *Somlyó György A Visztula sellője*²¹ című írásai. Budapest 1956-os heves forradalmi harcait *Wiktor Woroszylski Magyar naplójában*²² részletesen leírta. Azt, ami 1956 után történt Magyarországon, majdnem egészen a mai napig, bizonyos értelemben „lengyel szemszögből”, Bogdan Góralczyk *Węgierski pakiet*, azaz *Magyar törésvonalak* címmel megjelent könyve adja vissza.

Idézve *Góralczykot*, aki egyébként *Kis Jánosra* is hivatkozik, láthatjuk, hogy a magyarok mellett leghosszabb ideig a lengyelek álltak ki.²³ A lengyelországi *Szolidaritás* megalakulása 1980-ban, amely eleinte szakszervezetként, majd tömegmozgalomként működött, Magyarországon is biztosan nagy érdeklődést keltett – gondolná a most kb. húszéves átlag fiatalember, aki érdeklődéssel fordul a lengyel-magyar kapcsolatok történelme felé. Ám az derül ki, hogy Magyarországon „a lengyelországi eseményekkel csak szűk elit foglalkozott, nem a tömegek, amelyek Aczél propagandájának köszönhetően azt hitték, hogy

²⁰ Tadeusz Rózewicz riportjai a Trybuna Śląska napilapban jelentek meg, majd 1953-ban válogatásként könyv formájában láttak napvilágot. A kiadvány eredeti címe: *Kartki z Węgier*.

²¹ Somlyó György riportjait a Művelt Nép hasábjain publikálták, majd 1955-ben a fenti cím alatt kapta meg a magyar olvasó. In: Somlyó György: *Ezt láttuk...20 ország 20 riport*. Budapest, 1955. 283-301. o.

²² Wiktor Woroszylski: *Magyar naplójának keletkezése* A. Bikont J. Szczęsna Lawina i kamienie. *Pisarze wobec komunizmu c. Gazeta Wyborcza* hasábjain megjelent cikksorozatban olvasható. A cikksorozat könyvként 2006-ban Varsóban megjelent.

²³ Bogdan Góralczyk: *Węgierski pakiet*. Warszawa, 2000. 22. o.

Lengyelországban csak sztrájkolnak, a lengyelek nem akarnak dolgozni és semmijük sincsen. Továbbá az akkori átlag magyar azt hitte, hogy a lengyelek nem szeretnek dolgozni, nem munkaszeretők, mint a magyarok, és végeredményben pont ők, a magyarok fogják majd megkapni a számlát, mivel ott, mármint Lengyelországban, gazdasági válság lesz, és akkor a magyaroknak kell majd kiségetnie lengyeleket”.²⁴

Köztudott, hogy a hatvanas-hetvenes évek ún. gulyáskommunizmusa miatt a lengyelországi Szolidaritás mintájára szerveződő hasonló tömegmozgalom kibontakozására Magyarországon nem volt lehetőség. Viszont ifj. Rajk László 1980-as lengyelországi látogatásának köszönhetően a magyar antikommunista ellenzék számos képviselője látogatott el Lengyelországba a Szolidaritás első időszakában (1980-81). Hogy mi volt ennek a hatása, hadd idézzem – az egyébként szocialista EP-képviselő – Hegyi Gyulának A Szolidaritás kultúrája című cikkét:

„Nekem is volt annak idején Szolidaritás-jelvényem. 1981 merész tavaszán én is részt vettem azokon a vetítésekön, amelyeket a Szolidaritás rendezett egy-egy varsói moziban. A mozi személyzete sztrájkot hirdetett, hivatalos vetítést nem tartottak, de a sztrájkoló moziban a beavatott érdeklődőknek levetítették az ellenzéki szakszervezetről szóló friss filmösszeállítást. Ma propagandafilmet is mondhatnánk, de akkor eszünkbe sem jutott volna ez a kifejezés a Szolidaritással kapcsolatban”.²⁵

Ennek a gyümölcse az első magyarországi ellenzéki folyóirat, a Beszélő első számának a megjelenése. Már abból a számból is kiderült, hogy a magyar ellenzéknek másképpen kell működnie, mint a lengyelnek, mivel nem számíthat hasonlóan óriási – majdnem tízmillió tagból álló – tömegmozgalomra, ahogy ez Lengyelországban megadatott. Több évtizeden keresztül Magyarországon szinte egyáltalán nem sztrájkoltak.²⁶ Ennek alapján megállapíthatjuk, hogy a magyarországi antikommunista ellenzék megalakulásának bizonyos értelemben lengyel gyökerei is vannak.

Az is köztudott, hogy 1989-ben az egypárti állam létezése véget ért. 1989. március 22-én alakult meg az Ellenzéki Kerekasztal, majdnem ugyanabban az időben, mint Varsóban, ahol az első közép-kelet-európai kerekasztal-tárgyalások 1989. február 5-től április 6-ig tartottak. Kis János szerint, aki személyesen vett részt a magyarországi kerekasztal-tárgyalásokon, konkrét különbség volt a két ország helyzete között: a magyaroknak nem volt Szolidaritásuk, amelynek az aranykorban tízmillió tagja volt - 1989 februárjában az összes független magyar szervezet tagsága alig haladta meg a 15 ezret.²⁷

Ez az idézet a múltra vonatkozott. A mai társadalmi helyzetről Hegyi Gyula ezt válaszolta Kis Jánosnak a Népszabadságban A Szolidaritás huszonöt év után (augusztus 27.) című írása kapcsán:

„Ami a múltidézésről illeti, egyetértek Kis emelkedett szavaival. Azt hiszem azonban, hogy a szerző kicsit rózsaszínűen látja a Szolidaritás szakszervezet 1989 utáni pályáját és általában

²⁴ Bogdan Góralczyk: Węgierski pakiet. Warszawa, 2000. 23. o.

²⁵ Hegyi Gyula: Szolidaritás kultúrája. In: Népszabadság, 2005. szeptember 6. www.hegyigyula.hu

²⁶ Bogdan Góralczyk: Węgierski pakiet. Warszawa, 2000. 58-59 o.

²⁷ Bogdan Góralczyk: Węgierski pakiet. Warszawa, 2000. 109. o.

a Szolidaritás eszméjének érvényesülését az új demokráciákban. [...] Szerintem téved Kis János, amikor azt írja, »nem mondhatjuk tehát, hogy a Szolidaritás elvesztette volna a békét«. A Szolidaritás megnyerte a »háborút«, a régi rendszer megbuktatását, de nagyon elvesztette a békét, a rendszerváltozást. A szakszervezet eredeti eszményei - a dolgozói öngazgatás, a munkavállalói jogok biztosítása, a társadalmi egyenlőtlenségek felszámolása - az új Lengyelországban semmivel sem érvényesülnek jobban, mint más rendszerváltó országokban. A mai Lengyelország nem egyenlőbb, hanem jóval egyenlőtlenebb, mint volt a nyolcvanas évek elején. Lengyelországra közép-európai viszonylatban is elég vad kapitalizmus köszöntött, a cseh átmenet szociálisan például »puhább« volt. Mindez végső soron a Szolidaritás (mint szakszervezet) veresége.

Kis János zárómondata szerint »amíg szabadságban élünk, a Szolidaritás ügyének is van esélye«. Ez szép gondolat, de nem következik belőle, hogy a szabadság önmagában is meghozza a szolidaritást. A társadalmi szolidaritásnak alapvetően két formája van. Az egyik az elnyomottak összefogása, kölcsönös segítségnyújtása a politikai vagy gazdasági elnyomás idején. Ebben a szellemben született meg a klasszikus munkásmozgalom a szabad versenyű kapitalizmusban, s ezt teremtette újjá az államszocializmusban a Szolidaritás. Ennek a résztvevőit éppen a szabadság hiánya cementezi össze. Ez a fajta spontán, alulról szerveződő szolidaritás rendszerint felbomlik az alapvető célok elérése, vagy a szabadság kivívása után. A szolidaritás másik formája a modern polgári demokráciákban alakul ki. A magasabb jövedelműek szubjektív szándékuktól függetlenül kénytelenek hozzájárulni az alacsonyabb jövedelműek és a szegények iskoláztatásához, egészségügyi és szociális ellátásához, magyarán a jóléti állam működtetéséhez. Ez alapvetően a progresszív adórendszerre és az általános társadalombiztosításra épül. A szolidaritásnak ez a formája tudatosan korlátozza a szabad versenyű kapitalizmust. A szabadság és a szolidaritás a mérleg két serpenyőjébe kerül, s minél finomabb az egyensúlyuk, annál jobban működik a társadalom. A szolidaritási elv meggyengítése, rövid távon kedvezhet a szabad versenynek, a sokat emlegetett »versenyképességnek«, de hosszabb távon aláássa a demokráciát és magát a szabadságot is. Hiszen minden antidemokratikus erő a létező szociális feszültségek emlegetésével kezdi uszító kampányát: s minél gyengébb a társadalmi szolidaritás, annál több hívet tud szerezni magának.”

Anélkül, hogy ezeket a szavakat cáfolnánk, talán érdemes felvetni, hogy a Szolidaritás mozgalma Lengyelországban kihatott a rendszerváltozás utáni pártpolitikai szisztémára és nem utolsó sorban a sajtóviszonyok alakulására.

Am kihasználva Hegyi mérleg-metaforáját, szeretnék áttérni a két ország mai helyzetére. Ünnepelve a rendszerváltozás huszadik évfordulóját érdemes lenne közelebbről megnézni Magyarország képét a lengyel véleményformáló sajtóban.

Az 1989-ben létrehozott *Gazeta Wyborza* című újság, amely a Szolidaritás napilapja volt, naponta több mint félmillió eladott példányban jelenik meg, ami azt jelenti, hogy ez az újság húsz év óta Lengyelország legnépszerűbb napilapja. Az általa megformált kép, jelentős mértékben befolyásolja a lengyel társadalom nagyvárosi részének politikai véleményképződését. A *Polityka* című hetilap pedig Lengyelország legnépszerűbb politikai-társadalmi hetilapja. A *Polityka* hetilap nem tartozik semmiféle multinacionális óriáscéghez, a benne dolgozó újságírók kezében van, akik jogilag egy archaikus munkaszövetkezet tagjai, mely szervezet nagyobb függetlenséget adhat nekik a munkájukban.

A kelet-közép-európai rendszerváltozás huszadik évfordulója, az eddig ismeretlen nagyságú gazdasági válság, valamint a március 15-i magyar nemzeti ünnep kiváló alkalmat adott arra, hogy a lengyel társadalomban megélnéküljön a Magyarország iránti érdeklődés. A lengyel véleményformáló sajtóban több kisebb magyarokkal kapcsolatos cikk jelent meg, és néhány bővebb elemzés is helyet kapott.

A lengyel sajtó Magyarország felé megnövekedett érdeklődése egészen április kezdetéig tartott. Egy nagyon érdekes cikksorozat kezdetét Cesary Kowandanak: *Mindnyájan esszük azt a gulyást*²⁸ című cikke jelentette, amely a *Polityka* március 21-i számában jelent meg. E cikk kicsit sztereotipikus címében még mindig megtalálhatjuk a két barát közti szolidaritást, ám ha belemerülünk a szövegbe, ez a pozitív kép összedől, mint egy kártyavár: „Magyarország Közép-Európa beteg embere. Lengyelország a régió maradék részével azt próbálja bizonyítani, hogy egészségesebb - állítja a szerző a cikk alcímében, és így folytatja: *Mostanában a magyar gazdaság alig él. Viszont ez nem mindig volt így. [...] A rendszerváltozás után a magyarok a régió éltanulójának a szerepében láttatták magukat. Nem tapasztaltak meg sem olyan magas inflációt, sem olyan magas munkanélküliséget, mint Lengyelország. Mikor 1997-ben az erős gazdasági válság az addig jól teljesítő Csehországot is érintette, akkor a Nyugat számára Magyarország a közép-európai osztályban az egyedüli mintatanítvánná vált. Az ország minél előbb be akart lépni az Európai Unióba, nem nézve hátra a lemaradókra, főleg Lengyelországra. A mai válság forrásai a kilencvenes években vannak. Az akkor magabiztos magyarok, akiket egyre inkább populista politikusok kormányoztak, minél hamarabb meg akartak gazdagodni. A költségvetés kiadásai rohamosan növekedtek, és figyelmen kívül hagyták az egyre növekvő költségvetési hiányt.*” Kowanda részletesen elemzi Magyarország gazdasági és politikai helyzetét a rendszerváltozástól kezdve a mai napig, összehasonlítva Budapestet a régió egyéb országaival. Ebben az összehasonlításban természetes módon Lengyelország szerepel az első helyen. A cikk záró bekezdésében ezt írja: „A magyarok, ellenkezőleg, mint mi, nem adnak konkrét dátumot az euróövezetbe való belépésükre vonatkozóan. Az ő esetükben 2-3 év alatt az átváltási feltételek teljesítése tiszta csoda lenne. A forintnak nincsen meg a legkisebb esélye sem az ERM II-be való gyors belépésre. [...] A nagyon feszült politikai helyzetet a roma-ellenes kitörések még nagyobb mértékben fokozták, a nehéz időkben ebben az országban a romák majdnem mindig a bűnbak szerepét töltik be. [...] A Nemzetközi Valutaalaphoz címzett kérés a következő segítségért csak idő kérdése, a magyar GDP az utolsó kormánybecslések szerint 3,5% alá zuhanhat. Ez a legjobb figyelmeztetés mindazoknak, akik most Lengyelországban szeretnék növelni a költségvetési hiányt. E nélkül is van elég alkalom, hogy megfertőzzön bennünket a magyar betegség – a felduzzadt költségvetési szférától kezdődően a fiatal nyugdíjasokon át az elavult, igazságtalan adórendszerig.”

Három nappal később az derült ki, hogy Kowanda cikke a „magyar fesztiválnak” csak a megnyitója volt. Gyurcsány Ferenc meglepő és váratlan lemondása nyilvánvalóan nem maradt észrevétlen a lengyel sajtóban. 2009. március 24-én a *Gazeta Wyborcza*ban megjelent *Jacek Pawlicki Miniszterelnök-szakértő Magyarországnak*²⁹ című cikke, amelyben ezt írja:

²⁸ Cesary Kowanda: *Wszyscy jemy ten gulasz*. In: *Polityka*, 12. sz., 2009. március 21. 52-53. o.

²⁹ Jacek Pawlicki: *Premier fachowiec dla Węgiei*. In: *Gazeta Wyborcza*, 2009. március 24. 8. o.

„(...) Az elemzők szerint a magyarországi GDP az idén 4,5 %-kal csökken, annak ellenére, hogy még egy hónappal ezelőtt 3,5 %-os csökkenést jósoltak. Január kezdetétől 3110 vállalat ment csődbe, a forint mélypontot ért el. Mindez a társadalom frusztrációját növeli. – Az emberek nem hiszik, hogy Gyurcsány távozása után csodák történnek. Hallanak valami szakértői kormányról, de fogalmuk nincs, kik lesznek azok a szakértők – magyarázza nekem Gáspár, budapesti ismerősöm.”

Két nap múlva ugyanez az újságíró Surányi György jelöltségéről tudósít.³⁰ Ugyanazon a napon napvilágot látott az ország második közvéleményformáló napilapjának, a *Dziennik Polska Europa Swiat*nak a *Dziennik finansowy The Wall Street Journal Polska* c. mellékletében egy terjedelmes tudósítás, amelynek *Charles Forelle* a szerzője. A cikk címe: *A szociális támogatási rendszer tönkreteszi Magyarországot.*³¹ A tudósítás a Széchenyi-gyógyfürdőt mutató fényképpel jelent meg, a következő szöveggel a fénykép alatt: *„Minden harmadik magyar nyugdíjas. A magyaroknak nem éri meg dolgozni, ha az átlagnyugdíj kb. havi 80.000 forint, azaz 350 dollár. És ami fontos, nincs megadóztatva. Ez jó pénz olyan országban, ahol az átlagfizetés nettó csak egy kicsit lépi túl az 500 dollárt. Kelet-Európában csak Szlovénia és Lengyelország szánja a GDP nagyobb százalékát a nyugdíjakra. De Szlovénia sokkal gazdagabb, Lengyelország pedig ennek a jelentős csökkentését tervezi a következő években. Magyarországon a nyugdíjakra szánt költségek a legközelebbi évtizedekben egész Európában a leggyorsabban fognak növekedni – az OECD becslése szerint.”*

Ennek a meglehetősen szomorú képsorozatnak mégiscsak volt egy pozitív pillanata: a rendszerváltás huszadik évfordulója alkalmából interjú készült *Jan Krzysztof Bielecki*vel, a volt lengyel miniszterelnökkel a *Gazeta Wyborcza* hasábjain, amely március 28-29-én volt olvasható.³² Bielecki, visszaemlékezve az utolsó húsz évre, azt mondja, hogy az igazi válság 1991-ben volt: *„Lengyelország a kilencvenes években sokkal mélyebb válságban volt, mint most. Akkor a túlélésért harcoltunk. Politikai értelemben – mivel az ütköző zónában voltunk, és gazdasági értelemben – mivel csődbe jutott ország voltunk. Ma Lengyelországot csődbe jutás nem fenyegeti. (...) A legfontosabb dolog, amely nekünk van, a belső piac. Nagy nemzet vagyunk, nekünk nem kell – mint a magyaroknak – mindent külföldre exportálni.”* A *Milyen viszonyban volt orosz vezetőikkel?* [1991-ben] kérdésre Bielecki azt válaszolja: *„Pár fázisa volt. Az első: az oroszok egy második KGST-t akartak létrehozni. A magyarokkal történt konzultálás után nemet mondtam Oroszországnak. Egy idő múlva az oroszok értesítettek, hogy egyetértenek azzal, hogy az új szervezet Kuba és Vietnám nélkül jöjjön létre, hogy európaiabb legyen. Mi még egyszer nem mondtunk, nagy zűrzavar keletkezett.”* Az *Akkor Magyarország támogatt minket?* kérdésre Bielecki a következő választ adta: *„Magyarország miniszterelnöke megígérte nekem, hogy ha mi nemet mondtunk, akkor ők is. Ez tesztelés volt, bátrak vagyunk-e. A többiek, pl. Csehszlovákia a második KGST-ben gazdasági hasznot látott.”* Ezek alapján egyértelmű, hogy a rendszerváltás első éveiben a két ország közötti együttműködés nélkülözhetetlen volt a közös tervek elérése céljából. A *Gazeta Wyborcza* ugyanabban a számában jelent meg a már említett *Bogdan Góralczyk*

³⁰ Jacek Pawlicki: Premier prosto z banku. In: *Gazeta Wyborcza*, 2009. március 26. 9. o.

³¹ Charles Forelle: System opieki socjalnej niszczy Węgry. *Dziennik Polska Europa Świat*, *Dziennik finansowy The Wall Street Journal Polska*, *Europa Centralna i Wschodnia*, Raport, 5.o.

³² A. Kublik. és M.Olejnik interjúja *Jan Krzysztof Bielecki*vel *Prawdziwy kryzys to byl w 1991 roku*. In: *Gazeta Wyborcza* 2009. március 28-29. 18-19. o.

cikk, a *Nép fenyegető tavasza* címmel.³³ A cikk alcíme: *Magyarország válságba süllyed, a politikában hideg polgárháború folyik. A szélsőjobboldalon a „megváltók” erősödnek.* Ebben a cikkben lengyel vonatkozások nem találhatóak. Góralczyk kiválóan megrajzolja a mai magyar politikai színpadot, különösen hangsúlyozza a Die Welt után a *Magyar Gárda* létrehozását, mint aggasztó társadalmi betegséget, amely megengedi az erőszak, a rasszizmus és az intolerancia dicsőítését. Az egykori lengyel diplomata, mostani újságíró a szövegében szintén visszamegy 1988. március 15-ig, az akkor elhangzott híres Kis János-beszédig, az ellenzéki *Hálózat* megalakulásáig. Aztán mintha átvélné az utolsó húsz évet, átugrik 2009. március 15-re, Demszky Gábor beszédére. Cikkében Góralczyk hangsúlyozta a mai Magyarország lényeges politikai problémáit - szélesebb, európai kontextusban. Megmutatta, hogy változik az ország politikai és társadalmi helyzete, főleg a *Jobbik* létrehozása révén, és hogy néz ki a roma ügy a mai nehéz gazdasági helyzetben. Az átlag lengyel olvasó csak ebből a cikkből tudott valamit a tatárszentgyörgyi, valamint a veszprémi esetekről. Információkat ad a magyar államelnök utolsó tervezett és megvalósult látogatásáról. Góralczyk cikkének a Magyar Gárda a főmotívuma. Ezzel fejeződik be a cikk. A szerző drámai hangon rengeteg kérdést fogalmaz meg a Magyar Gárdára vonatkozóan: „*Hova vonul (a Magyar Gárda)? Merre vezet ez az út? Hányan válaszolnak a jelszavára, és hányan maradnak otthon? Már nemcsak romák, de a szomszéd országok is azt kérdezik: »Hová mentek, magyar barátok?« Ideje már, hogy mi is feltegyük ezt a kérdést.*”

Pár nap múlva, amikor mindnyájan tudtuk már, ki lesz Gyurcsány Ferenc utódja, a *Gazeta Wyborcza* arról tudósít, hogy *Magyarország miniszterelnökének haverja lesz az új miniszterelnök.*³⁴ Jacek Pawlicki a cikkében bemutatja Bajnai Gordon alakját. Hangsúlyozva a jelölt múltbéli állásait és azok következményeit, természetesen nem kerülve meg azt sem, hogy az elemzők legfrissebb elemzése szerint Magyarország GNP-je az idén 4,5%-kal csökken az egy hónapja várt 3,5%-kal szemben. Az újság ugyanebben a számban, sőt ugyanazon az oldalon közli Pawlicki interjút Spiró Györggyel *A magyaroknak nem kellemes Európa peremvidékén* címmel.³⁵ Az aktuális politikai eseményeket tárgyaló interjúban Spiró nem korlátozta magát csak a magyar belső ügyek elemzésére, a mai helyzetet szélesebb, regionális kontextusban láttatta. Pawlicki kérdésére, hogy hogyan látják a magyarok a mai válságot, Spiró ezt válaszolta: „*A magyarok csak azon bánkódnak, ami a családjukban, a magánéletükben történik, nem törődnek azzal, ami a hatalom csúcsán történik. A magyarok unják a politikát.*” Pawlicki folytatja: „*Viszont a válság már minden magyar családot érintett.*” A válasz: „*Még nem, de fogja. Ez lassan jön, de jön. És mindenhol. Nálatok, Lengyelországban is. Sajnos, mi Kelet-Európában nagyobb mértékben megtapasztaljuk ezt. Európának ennek a részén dőlnek a kormányok – Lettországból, utoljára Csehországból. És függetlenül attól, hogy milyen politikát alkalmaztak az adott országokban.*” A lengyel újságíró és a magyar író visszatértek ahhoz az időszakhoz, ami húsz évvel ezelőtt ért véget. Pawlicki ezt mondja: „*De húsz évvel ezelőtt nálunk volt válság. Arra emlékszem, hogy a vaj ára naponta többször változott...*” Spiró: „*Én is emlékszem a válságokra 60-as, 70-es, és 80-as években. Nekünk, itt keleten mindig volt valami*

³³ Bogdan Góralczyk: Groźna wiosna ludu. In: *Gazeta Wyborcza*, 2009. március 28-29. 23-24. o.

³⁴ Jacek Pawlicki: Kolega premiera Węgier będzie nowym premierem. In: *Gazeta Wyborcza* 2009. március 31. 9. o.

³⁵ Jacek Pawlicki beszélgetése Spiró Györggyel. Az eredeti cím: Węgrom nie jest wygodnie na peryferiach Europy. In: *Gazeta Wyborcza*, 2009. március 31. 9. o.

válságunk. Mi is túléljük egy nagyon mély válságot 1992-1993-ban. Az szörnyű volt. Sajnos, a mai napig ugyanebbe betegségünk bele. A magyarok egyharmada nyomorban él." Spiró nem lát előre Magyarországon jelentősebb jobbulást a Fidesz leendő kormánya alatt, viszont észreveszi ugyanazt, amit Góralczyk és Kis János: „Sajnos Magyarországon a nacionalisták nagyon erősek. Bánattal mondom ezt, de nálunk a náci mentalitás nagyobb mértékben elterjedt, mint a régió egyéb országaiban. Hasonló a helyzet Szlovákiában és Horvátországban. Ehhez képest a csehek és a lengyelek jobbak.”

Az interjú Spiróval bizonyos mértékben bevezetése volt Kis János terjedelmes cikkéhez, amelynek már a címe is ijesztő: *Magyarország boldogtalan ország*,³⁶ és amely a *Gazeta Wyborcza* közép-európai mellékletében jelent meg 2009. április 2-án. Kis János szintén beszámol a roma kisebbség elleni utolsó támadásokról, de gondolom, ez a szöveg Magyarországon is ismert, és most nincs értelme idézni belőle. Egyébként ezzel a cikkel ért véget a magyar témájú cikksorozat a lengyel sajtóban.

Majdnem két hétig nem jelent meg semmi terjedelmesebb elemzés, egészen április 15-ig, az új kormány létrehozása utáni napig, amikor Jacek Pawlicki *Az új miniszterelnök azt ígéri, hogy kihozza Magyarországot az összeomlásból* című borúlátó cikke megjelent,³⁷ melynek alcíme: *Az embernek, aki nem tudta megmenteni a rémes állapotba süllyedt baromficéget, ki kell húznia Magyarországot a kommunizmus összeomlása utáni legnagyobb gazdasági válságból*. Már a címből is sejthető, milyen képpel találkozhat az olvasó. A másik eddig idézett napilap, a *Dziennik Polska Europa Świat* a Bajnai-kormány létrehozását nem találta említésre méltónak.

Zárásként talán kissé szimbolikusnak és némi túlzásnak hangzana az az információ, hogy amikor Budapesten tüntetések árnyékában felesküszik a Bajnai-kormány, akkor Varsót befogadják a Nemzetközi Valutaalap ún. platinum-klubjába.

Piotr Kowalczyk: Polish transition – Hungarian transition

Commemorating the anniversary of the political change in Central and Eastern Europe in his lectures, Piotr Kowalczyk presents an account of how Hungary's economic and political steps have been represented in the Polish media during the last 20 years. He starts his lectures by evoking the famous Polish-Hungarian friendship, talks about how the two countries have shared a common interest in each other for centuries, discusses the details of the political change in both countries, and considers how Poland and Hungary have attempted to direct their policies and economies during the past two decades. Kowalczyk comments on how the Polish Solidarity had an effect on the development of the Hungarian opposition at that time.

After this introduction Kowalczyk considers exactly how Hungary was represented from year to year by the Polish press. He suggests that the Polish people show an extraordinary interest in economic and political events in Hungary, and he tries to prove this by presenting

³⁶ Kis János: Węgry, kraj nieszczęśliwy. (Ford.: J. Goszczyńska) In: *Gazeta Wyborcza*, *Gazeta Środkowoeuropejska* 2009. április 2. 16. o.

³⁷ Jacek Pawlicki: Nowy premier obiecuje, że wyprowadzi Węgry z zapaści. In: *Gazeta Wyborcza*, 2009. április 15. 10. o.

points from a series of articles. He analyzes Hungary's economic and political conditions from the beginning of the political change to the present day by quoting several Polish articles and interviews. Over the course of his analysis it turns out that in Poland a negative image of Hungary was formed in relation to certain events: its economic crisis, social conflicts and tension, social dissatisfaction, countermovements against gipsy people, the utterances of extreme right parties, the Hungarian Guard, and serious problems in internal affairs. So the image of Hungary coming from the Polish press is quite pessimistic, and even at times disapproving. Therefore, Kowalczyk visualizes quite a negative future for Hungary in his lectures.